

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 156-1924)

Originalt emne

Jorder

Jorder/Kommunens Jorder i Almindelighed

Lystanlæg

Lystanlæg/Mindeparken

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 2. maj 1924](#)
- 2) [Byrådsmødet den 21. september 1924](#)
- 3) [Byrådsmødet den 9. oktober 1924](#)
- 4) [Byrådsmødet den 23. oktober 1924](#)
- 5) [Byrådsmødet den 30. oktober 1924](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 2. maj 1924 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 156-1924)

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Afgivelse af et Areal til Parkanlæg paa Marselisborg Mark.

Fra Stadsgartneren forelaa en Plan over det paatænkte Parkanlæg.

J. Chr. Møller forelagde Sagen. Der blev for en Tid siden indledet Forhandlinger mellem Udvalget og "Dansk Samvirke" om eventuelt at overlade Foreningen et Areal til en Mindepark. Denne skulde være Samlingssted for Danske i Udlandet, naar de engang

imellem gæstede deres gamle Land, og der skulde opstilles en Del Mindesmærker derude specielt af Danske, der havde skabt sig et Navn ude i Verden Det drejede sig om Arealet Øst for Marselisborg Slot, som omfattede ca. 18 ha Land, Stadsgartneren havde kalkuleret Udgiften til ca. 120000 Kr., og en Forsamlingssal var anslaaet til 70000 Kr.; men Prisen var vist et underordnet Spørgsmaal, og Udvalget havde overfor Foreningen nævnt et Beløb af ca 250000 Kr. Pladsen var ganske ideel til et saadant Øjemed, og det vilde sikkert faa stor Betydning for Aarhus By, ikke blot ved at drage saadanne Udlændige hertil, men ogsaa den almindelige Turiststrøm, ligesom ogsaa Byens Borgere kunde have megen Glæde af at færdes i den smukke Park. Af disse Grunde vilde Taleren anbefale, at Udvalget faar Bemyndigelse til at fortsætte Forhandlingerne med "Dansk Samvirke" og tilbyde Foreningen Arealet paa nærmere bestemte Vilkaar.

Formanden oplyste, at Sagen blev behandlet for lukkede Døre ifølge et Ønske fra Foreningens Side; den havde nemlig Tilbud om flere Pladser, og særlig arbejdede København stærkt paa at faa den derover, saa hvis det blev almindelig bekendt, vilde København sikkert gøre alt for at spænde Ben for Planen.

M. Brammer fandt Tanken tiltalende og af stor Betydning for Aarhus By, og den foreliggende Skitse fra Stadsgartneren gjorde ogsaa et smukt Indtryk. Men Taleren kunde ønske at vide lidt nærmere om, hvem der stod bagved Planen, og om der var tilstrækkeligt Hold i det Tilbud, der var gjort Kommunen Der fandtes jo en Slags danskamerikansk Nationalpark i Ræbild Bakker, og muligvis kunde der blive et Modsætningsforhold mellem de to Foretagender.

J. Chr. Møller svarede, at "Dansk Samvirke" var en Sammenslutning af Danske hele Verden over, særlig i Amerika, i Forbindelse med indflydelsesrige Mænd her i Landet, saa de, der stod bagved, var sikkert gode nok. Det blev næppe nogen Konkurrence til Ræbildparken; men man ønskede et Samlingssted, hvortil der var en bedre Forbindelse og ikke saa langt fra en By, saa der kunde blive et Slags Hjem for disse Udlændige.

H. P. Christensen havde megen Sympati for Tanken, ogsaa fordi det vilde blive et udmærket Led i Byens Udvikling og til stor Glæde for dens Borgere. Tilmed blev det en billig Maade for Kommunen at faa en Park paa et saa ideelt Sted, der desuden vanskeligt kunde udnyttes til Bebyggelse. Taleren vilde derfor anbefale, at der arbejdes videre med Tanken, men maaske var det rigtigst ogsaa at lade Stadsingeniøren udarbejde en Plan over, hvorledes det omliggende Areal bedst kunde udnyttes, idet der nok kunde blive en

Del Villagrunde udenfor Parken. Det var derfor naturligt at betragte dette som en 1. Behandling, hvorefter Sagen kunde gaa tilbage til Udvalget for at faa udarbejdet en nærmere Udformning af hele Planen og faa noget Rede paa, hvem der stod bagved.

Vald. Pedersen havde ikke noget imod Tanken, men vilde dog gøre opmærksom paa, at Arealet med den nuværende Grundpris repræsenterede en Værdi af ca. 2 Mill. Kr, saa denne Side af Sagen maatte ogsaa tages i Betragtning.

Formanden kunde ikke erkende Rigtigheden af denne Beregning. Jorden stod Kommunen i en Pris af ca. 1000 Kr. pr. T L. og Forpagtningsafgiften var kun 60-70 Kr. pr. T. L. Hvis Grundprisen skulde sættes til 10 Kr. m2, skulde der først planeres og anlægges Veje og Kloaker, og saa blev der ikke megen Fortjeneste til Kommunen.

Vald. Pedersen hævdede, at man maatte have Lov til at regne med de Priser, som Villagrundene derude stod i.

A. Sneum spurgte, om der ikke kunde træffes en Ordning saaledes, at Kommunen beholder Ejendomsretten over Arealet og f. Eks. overdrager det til Foreningen for en længere Aarsrække. Det var et stort Areal at baandlægge for Tid og Evighed, hvis Byens Udvidelse senere maatte kræve en anden Anvendelse deraf.

J. Chr. Møller svarede, at det var Meningen at lægge den Klausul derpaa, at den Dag, det ikke blev drevet som Park, eller ikke blev holdt i ordentlig Stand, skulde det falde tilbage til Kommunen. Det kunde nok kaldes en Form for Ejendomsret, men en egentlig Ejendomsret kunde man ikke forbeholde sig, saa blev der ikke noget af Planen.

Vald. Pedersen vilde dog advare imod, at Kommunen fuldstændig fraskriver sig al Ret derude.

H. P. Christensen antog, at naar der først var blevet en Park derude, vilde sikkert ingen tænke paa at sløjfe den og bygge derpaa.

Formanden oplyste, at Komiteén gerne ønskede nogle Planer, og forhaabentlig kunde Byraadet tiltræde, at Udvalget lod de foreliggende Planer mangfoldiggøre.

Sagen gik tilbage til Udvalget til videre Forhandling.

Uddrag fra byrådsmødet den 21. september 1924 - side 4

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Anlæg af Mindeparken.

Følgende Indstilling forelaa:

"I Henhold til den Udvalget i Byraadets Møde den 2. Maj d. A. givne Bemyndigelse, har man fortsat Forhandlingerne med den private Komité, angaaende Anlægget af en Mindepark paa Marselisborg Mark. Som det fremgaar af vedlagte Skrivelse fra Komitéen af 23. d. M., er der nu tilvejebragt et Beløb af 100,000 Kr. til selve Parkens Anlæg og 50,000 Kr. som Bidrag til dens Udsmykning med Mindesmærker.

Udvalget nærer herefter ikke Betænkeligheder ved at indstille til Byrådet, at det tidligere nævnte paa medfølgende Plan viste Mark-Areal mellem Marselisborg Slot og Stranden, ca. 30 Td. Land, samt et mindre Skovareal stilles til Raadighed til Anlæg af Mindeparken under Forudsætning af, at Parken anlægges som et Arboretum efter Planer, der udarbejdes af Stadsgartneren i Forening med en af den københavnske Komité udpeget Havearkitekt, og der opnaaes Enighed om de Statutter, der vil være at oprette for Mindeparken".

J. Chr. Møller forelagde Sagen. Forhandlingerne her var i Virkeligheden en Fortsættelse af Mødet den 2. Maj, hvor Byrådet tog velvilligt imod Planen om en saadan Mindepark og bemyndigede Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse til at arbejde videre med Sagen. Der var saa afholdt forskellige Møder, først med den stedlige Komité og senere med det saakaldte store Udvalg, hvor der ogsaa var Repræsentanter for København og for Dansk-Amerikanerne. Dette Møde, hvortil ogsaa Byens Folketingsmænd var indbudt, afholdtes den 12. Juli. Dr. Max Henius var Ordfører for Dansk-Amerikanerne, og han gjorde gældende, at Mødet var arrangeret lidt hurtigt, saa de var ikke rigtig inde i de forskellige Forhold. Grosserer Adolph, Formand for den københavnske Komité, udtalte, at Planen havde hans fulde Tilslutning, og han anbefalede den meget energisk. Grosserer Holm, Formand for Københavns Forskønnelsesudvalg, fremhævede Betydningen af, at ikke alle kulturelle Værdier blev samlet i Hovedstaden, hvorfor han var glad ved den foreliggende Plan. Der havde været divergerende Meninger angaaende Mindehøjen i "Søndermarken", og han henstillede indtrængende til Dansk-Amerikanerne om muligt at ændre deres Synspunkt saaledes, at denne Mindehøj blev lagt her i Stedet for i "Søndermarken". Dansk-Amerikanerne gjorde gældende, at Planen om Mindehøjen i "Søndermarken" havde været overvejet i længere Tid, og der var allerede begyndt en Indsamling dertil, hvorfor de ikke

mente paa nuværende Tidspunkt at kunne opgive denne; men hvis Planen om Mindeparken var kommet frem tidligere, havde man sikkert sluttet sig til denne, som man fandt mest ideel. Blev Planen realiseret, vilde de i hvert Fald yde deres Støtte til, at der kunde komme Mindesmærker derude. Professor Ostenfeldt, Formand for "Dansk Samvirke".

udtalte en Tak til Aarhus By for det Storsind, man havde vist ved at stille dette Areal til Raadighed, og han udviklede nærmere Tanken om Oprettelse af et Arboretum, som han fandt vilde være en Nødvendighed, hvis Aarhus engang skulde have et Universitet. Efter Mødet besaa man Pladsen, som alle var begejstret for, og der kom mange rosende Udtalelser om Planen. Dansk-Amerikaneren James Madison, der financielt set betød mest, udtalte bl. a., at naar Planen var færdig, skulde der nok komme et Mindesmærke, der kunde være Aarhus By og denne Plads værdig. - Taleren vilde gerne fra denne Plads sige en Tak til Udvalget fra København, som havde været med til ikke blot at anbefale Sagen, men ogsaa ydet pekuniær Støtte dertil; det var vel nok noget usædvanligt, at Repræsentanter derfra støttede Aarhus saaledes som i dette Tilfælde; det betød, at man kunde regne med hele Landets Sympati for Planen og derigennem ogsaa Tilslutning fra den københavnske Presse, som til at begynde med havde stillet sig køligt hertil. Ogsaa Brygger Jacobsen havde udtalt sin varmeste Sympati for Tanken og stillet Støtte fra Carlsbergfonden i Udsigt. Der var heller ikke Tvivl om, at det vilde veje stærkt til Fordel for Aarhus, naar det engang skulde afgøres, hvor Universitetet skulde ligge. Hvis Planen blev til Virkelighed, var det paatænkt at afholde en Slags Indvielse af Parken til næste Sommer, naar Dansk-Amerikanerne havde holdt Fest i Ræbild. Taleren vilde ligeledes takke det lokale Udvalg og de Borgere, som havde vist Sagen Interesse og bragt Ofre derfor. Udvalget havde ved Forhandlingerne med dem stadig betonet, at hvis Planen skulde fremmes i Byraadet, maatte der bringes finansielle Ofre, da Aarhus Kommune ikke var saa vel funderet, at den selv kunde løse Opgaven. Der var nu fra denne Komité's Side stillet 100000 Kr. til Raadighed til selve Parkens Anlæggelse, og disse Penge var til Raadighed, efterhaanden som der blev Brug for dem. Yderligere var der stillet Sikkerhed for 50000 Kr. mere til Udsmykning af Mindeparken, og her vilde der vel blive Tale om Monumentet for de i Verdenskrigen faldne Danske. Københavnerne havde ønsket, at der blev udskrevet en Konkurrence om Parkens Anlæg, men det fandt Udvalget ikke heldigt, og det var nu ordnet saaledes, at Stadsgartneren i Forbindelse med en Fagmand fra København skulde fremkomme med endelige Planer til Anlæget. Professor Ostenfeldt havde tilsagt sin velvillige Støtte ved Oprettelsen af det paatænkte Arboretum, idet han var Ekspert paa

dette Omraade. Sagens Betydning for Aarhus By kunde vel ikke tælles i Kroner for hver enkelt, men Mindeparken vilde sikkert trække en stor Turiststrøm til Byen, som man længe havde ønsket; Planen vilde blive omtalt i hele Landets Presse, ja ogsaa udenfor Landet, særlig i Amerika, og derved gøre Aarhus By kendt viden om. Taleren haabede af disse Grunde, at Planen ikke alene kunde vedtages af Byraadet, men ogsaa vedtages enstemmigt. Aarhus havde før vist, at man kunde løfte i Flok, naar det gjaldt en stor Sag, og en enstemmig Vedtagelse i Byraadet kunde maaske have større Betydning, end man i Øjeblikket tænkte sig. Der skulde senere vedtages en Overenskomst mellem Kommunen og det nedsatte Udvalg angaaende de nærmere Betingelser for Driften af Parken, men denne Overenskomst vilde til sin Tid blive forelagt i Byraadet.

Kjeld Sørensen glædede sig over Fabrikant Møllers lyse Syn paa Aarhus Bys Fremtid; men det var desværre kun, naar det gjaldt Mindeparken, for ved andre Sager saa Fabrikant Møller meget mørkt paa Situationen. Byraadet havde i den senere Tid haft flere store Opgaver, som var mindst lige saa paatrængende som denne, ja endnu mere, f. Eks. et nyt Gasværk, Kapel, Musikhus, Boligbyggeri o. s. v. Alle disse Ting var foreløbig bleven udsat, fordi man fandt det for dyrt for Byen i Øjeblikket at gennemføre dem. Naar disse Sager nu var udsat til efter Byraadsvalget, kunde man vel egentlig gøre det samme ved den foreliggende Sag. Den var ganske vist løselig omtalt ved et tidligere Møde, men den trængte vist alligevel til en mere grundig og nøjagtig Behandling, før den blev vedtaget. Da der var Tale om et Musikhus, kritiserede Hr. Møller den tegnede Garanti, men her var der ingen Kritik, og den ene Garanti var vel lige saa meget værd som den anden. Det var ogsaa rart at faa udregnet, hvor meget den Jord var værd, som Kommunen her skulde bortskænke, for det var et Areal af Størrelse ca. 3 Gange " Vennelyst". Ligeledes kunde Taleren ønske at vide, hvor store de aarlige Udgifter til Driften vilde blive. Taleren var ikke egentlig Modstander af en Mindepark, men der var absolut ikke mere Grund til at fremme denne Sag end de øvrige, som var omtalt, og den burde derfor ligesom disse udsættes til efter Byraadsvalget.

Leonhard Hansen kunde slutte sig til Tanken om Anlæggelse af en saadan Mindepark, ikke mindst for at faa en Turiststrøm draget til Byen, derimod var Taleren ikke enig med Udvalget angaaende den paatænkte Plads. Taleren skulde se bort fra, at man i denne Sag fuldstændig havde ignoreret Skovudvalget, som det nævnte Areal sorterede under; det maatte man vel finde sig i fra den Side ; men hvis Skovudvalget var blevet taget med paa Raad, kunde dette havde anvist en bedre Plads. Det havde før været drøftet at anlægge en

Slette i Skoven Syd for Varna; Jordbunden her egnede sig ikke til Skov, og Pladsen var mindst lige saa smuk som den foreslaaede, saa der var ingen Tvivl om, at de fremmede vilde have fundet denne Plads lige saa vel egnet til Park som den foreslaaede. Arealet Øst for Slottet egnede sig godt for Byggepladser, og man havde vel ikke valgt Pladsen her udelukkende for at værne Manden paa den anden Side af Vejen mod Genboere. Arealet omfattede ca. 350000 kv Alen, og Prisen kunde nok sættes til 1 Kr. pr. kv Alen, saa det var et stort Tilskud, Kommunen kom til at yde til Planen. Udfra disse Betragtninger vilde Taleren henstille at udsætte Sagen og undersøge, om der ikke var Mulighed for at finde en anden Plads, saa man ikke lagde Beslag paa Arealet bag ved "Friheden".

J. Chr. Møller havde aldrig modsat sig Opførelsen af et nyt Gasværk og vidste udmærket, at det nuværende ikke var tidssvarende eller økonomisk i Driften, og hvis Udvalget stillede bestemt Krav om at bygge nu, vilde sikkert ingen i Byraadet modsætte sig det. Men det var ogsaa et noget større Beløb, idet det var anslaaet til 2 ½ Mill. Kr., medens Mindeparken ikke vilde give Kommunen nogen direkte Udgift. Angaaende et nyt Kapel, saa havde Taleren ikke modsat sig dette; men der blev fra anden Side krævet, at det nærmere skulde overvejes, om der kunde spares noget, og det kunde jo ingen have noget imod. Musikhuset havde Taleren ganske vist modsat sig, men der skulde ogsaa bruges 6-700000 Kr., og det kunde næppe siges at have tilnærmelsesvis saa stor Betydning for Byen som Mindeparken. Endelig vilde vel ingen nægte, at de Mænd, som stod inde for de 100000 Kr., var gode nok for dette Beløb, tilmed naar det skulde udbetales straks, saa Garantien kunde nok siges at være i Orden; ved Musikhuset skulde Garantien staa gennem 10 Aar, og derved blev den noget usikker. Hr. Leonhard Hansen syntes at være tilfreds med Mindeparken, kun ikke med Pladsen. Muligvis var man gaaet Skovudvalget for nær, idet dette havde Raadighed over enkelte Dele af Arealet; men forhaabentlig vilde Skovudvalget se stort paa Sagen. Den nævnte Pris for Jorden var maaske nogenlunde rigtig, men Jorden var jo ikke solgt, og der kunde næppe sælges mange Villagrunde for Tiden, hvor der kun byggedes med Statslaan. Taleren vilde megethenstille atfaaen Afstemning om Sagen i Dag og ikke udsætte den, for det vilde skade Planen altfor meget.

Kjeld Sørensen vilde stemme imod Sagen hvis den absolut skulde føres igennem straks, for der var ingen Anledning til at fremskynde denne Sag end de øvrige, som var nævnt. Gasværket var i hvert Fald mere paatrængende, og efter Talerens Mening var Musikhuset det ogsaa. Der var ogsaa stor Trang til Boliger, og hvor meget de vilde koste,

kunde ingen vide. Arealets Værdi var ikke det eneste, som Byen skulde yde, for man fik ogsaa Udgiften ved den aarlige Vedligeholdelse, og den blev næppe ringe. Taleren tvivlede ikke om, at de Mænd, som garanterede, var gode nok, men det samme kunde siges om Grundejerne i nordre Bydel. En saa stor Sag som denne burde undersøgese grundigt, og Taleren vilde derfor foreslaa at udsætte den til efter Byraadsvalget.

Formanden gjorde opmærksom paa, at ved Bebyggelse gik 1/3 af Arealet fra til Gader.

M. Brammer fandt ikke Sagen saa presserende, som den kunde se ud til ved første Behandling. Dengang var der Kræfter i Bevægelse for at faa den paatænkte Mindehøj i Søndermarken lagt andetsteds hen, men den var nu en Kendsgerning, selv om Parken her blev til Virkelighed. Der kunde derfor være Anledning til at udsætte Sagen og se lidt nærmere paa dens forskellige Sider. Ved første Behandling udtalte Fabrikant Møller, at Stadsgartnerens Overslag var paa 120000 Kr., hvortil kom en Forsamlingssal til 70000 Kr., altsaa 190000 Kr. foruden den aar lige Vedligeholdelse. Hertil kom saa det Beløb, som Grunden er værd, og det var næppe af de foregaaende Talere ansat for højt. Endvidere udtalte Fabrikant Møller ved samme Lejlighed, at Pengespørgsmaalet var ganske underordnet, og der blev nævnt en Sum paa 250000 Kr., som man sikkert kunde regne med. Taleren vilde anerkende, at der var bragt et stort Offer fra de Borgeres Side, som havde arbejdet for Sagen, og de fortjente en varm Tak derfor; men Beløbet var nu blevet 100000 Kr. i Stedet for 250000 Kr., og det, som manglede, vilde Kommunen komme til at betale, for man kunde næppe regne med større Bidrag fra Amerika eller andre Lande. Det kunde derfor ikke siges, at det økonomiske Grundlag for Sagen var i Orden. De 50000 Kr. kunde heller ikke løse Spørgsmaalet om et Monument. Dette Beløb var fremkommen paa den Maade, at Monumentkomitéen havde overdraget de indsamlede 15000 Kr. til Mindeparkkomitéen, men der hvilede en Hæftelse derpaa, idet man først maatte affinde sig med Billedhugger Ølsgaard, som havde haft en direkte Udgift paa 1200 Kr. foruden sit Arbejde. Resten, 35000 Kr., var vist sikre nok, men Beløbet var langtfra tilstrækkeligt til at skabe et virkelig storslaaet Monument paa en saa fremtrædende Plads som denne. Det burde derfor nærmere undersøgese, hvorledes man vilde bære sig ad med at skaffe de nødvendige Penge, for man kunde ikke paalægge Aarhus Kommune at drive en saa stor Park og saa samtidig have store Udgifter til Monument, Bygninger o. s. v. Hvad selve Parken angik, vilde Taleren fraraade den paatænkte Mindeallé, den vilde let komme til at minde om Siegesallé i Berlin, og det var i høj Grad uskønt. Taleren vilde indrømme, at et Arboretum havde Betydning for Spørgsmaalet om Universitetet, men Skovrider Bang havde

allerede lagt Grunden til et saadant ude bag Slottet, hvor Jordbunden netop i særlig Grad egnede sig dertil. Taleren sluttede sig til Kjeld Sørensens Forslag om at udsætte Sagen og undersøge den nærmere, samt forsøge at skaffe større Bidrag dertil.

H. P. Christensen konstaterede, at ingen af Talerne havde taget Afstand fra Tanken om en saadan Park, men blot ment, at det skulde nærmere overvejes og eventuelt udsættes til efter Byraadsvalget. Taleren kunde dog ikke slutte sig til dette Krav; Aarhus var en By med en ualmindelig smuk Omegn, men der klagedes ofte over, at man ikke gjorde noget for at lede Turiststrømmen hertil, hvorfor flere mindre Byer blev foretrukket. Nu var der her en Lejlighed til at gøre Aarhus kendt, ikke blot i Landet, men udover Landets Grænser, idet Parken blev en Attraktion, som vilde drage mange Folk til Byen, ikke mindst Dansk-Amerikanere. Dertil kom, at her var ikke Tale om særlig store Beløb, saa det var ikke saa nødvendigt af den Grund at udsætte denne Sag som de tidligere nævnte. De 100000 Kr. kunde vel omtrent slaa til til selve Arbejdet, og Garantien for dette Beløb var fuldt betryggende. Hvis man forudsatte, at Aarhus vilde udvikle sig ret stærkt, vilde det alligevel blive nødvendigt at lave Parker til den Tid, og saa burde man lave denne nu, hvor der kunde faas en stor Støtte dertil. En smuk Park vilde altid blive stærkt besøgt af Byens Folk, og der kom nok flere Mindesmærker, særlig for Danske i Udlandet. Naar Parken først var anlagt, var der Mulighed for, ja egentlig Tilsagn om Støtte udefra. Der blev næppe i de første 20 Aar Tale om Bebyggelse paa denne Plads; Byen havde Byggegrunde nok foruden, og det var mere rimeligt at søge at lede Bebyggelsen mere mod Vest. Selvfølgelig tabte man de 1000 Kr. i Leje af Marken, men det betød dog ikke meget paa Kommunens Budget. Hvad Vedligeholdelsen angik, kunde man vel regne med, at gennemsnitlig 3 Mand kunde holde den i Orden, saa det kunde vel sættes til ca. - 12000 Kr. aarlig. Angaaende Jordens Pris vilde Taleren minde om, at man forærede ikke Jorden bort, den vedblev at være Byens Ejendom, og der maatte Garantier for, at Vedtægterne for Parken laves saaledes, at Kommunen bevarer Hovedindflydelsen paa Parken og dens Ledelse. Naar der blev kritiseret, at Skovudvalget var holdt udenfor, vilde Taleren erindre om, at paa Mødet i Foraaret blev Sagen henvist til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, saa man var næppe gaaet andre for nær. Der var ikke paa nogen Maade disponeret over Skoven, og hvis dette Spørgsmaal senere kom frem, vilde man selvfølgelig forhandle med Skovudvalget derom. Taleren vilde anbefale at tage Sagen saaledes, at dette blev 1. Behandling, saa at der stemmes om Sagens Overgang til 2. Behandling; saa var der i hvert Fald nogen Tid til at tænke nærmere over Planen.

J. Perregaard gjorde opmærksom paa, at en Del af Arealet var Skov, som ikke maatte tages i Brug til andet, og Terrænet var temmelig bakket, saa Udgifterne til Gadeanlæg blev meget store. Ved "Skovbrynet" havde Gadeudgifterne været større end Prisen paa Jorden, saa det var meget problematisk, hvad Prisen paa dette Areal kunde sættes til. Men enten man kaldte det en Mindepark eller en Folkepark, vilde Taleren takke Udvalget, fordi det agtede at lægge Beslag paa denne Jord for Kommunen i Stedet for at sælge den, for det var meningsløst at sælge Kommunens smukkeste Pladser til private; de burde være hele Folkets Eje. Taleren forstod Indstillingen saaledes, at der ikke skulde bruges flere Penge end dem, der var indsamlet, og saa var der ingen Grund til ligesom i Amerika at udsætte alt til efter Valget. Der taltes stadig om Boligbyggeri, men hvorfor saa ikke gøre Alvor deraf. Hvis man blot tog en Del af Værdistigningen paa de gamle Bygninger, blev der tilstrækkeligt til at bygge nye Huse for; hvorvidt saa Kommunen selv vilde bygge eller give Tilskud til private eller Foreninger var mindre væsentlig, men ved at give et Tilskud kunde der fremskaffes 500 Lejligheder i Vinter. Taleren vilde derfor bede enten Borgmesteren eller Gruppeformanden om et Forslag i den Retning. Men i hvert Fald burde man tage de 100000 Kr., som var tilbudt her; det vilde næsten blive ren Arbejdsløn, og det kunde Arbejderne nok trænge til i Vinter.

Leonhard Hansen bemærkede, at der aldrig havde været en stor Sag paa Dagsordenen, uden at den blev begrundet med, at den skulde støtte Universitetet. Men den foreliggende Plan var næppe nødvendig af den Grund, især da man i Forvejen havde paabegyndt en forstbotanisk Have og tillige havde noget i Retning af en botanisk Have paa Vesterbro. Ved at lægge et Arboretum i Mindeparken, slog man det andet i Stykker. Taleren havde ikke talt om Villabebyggelse derude; alle de smukke Pladser omkring Byen var forbeholdt den Klasse Mennesker, som boede i Villaer, og det kunde være lige saa rimeligt, at det smukke Kvarter derude blev forbeholdt Arbejderne, som fremskaffede Værdierne. Hvis man f. Eks. lod Grundene være afgiftsfri i 20 Aar, saa skulde der nok blive bygget derude. Taleren maatte fastholde, at Sagen burde diskuteres lidt nærmere først, og skulde den gennemføres straks, vilde Taleren stemme imod.

Formanden henstillede at afslutte Forhandlingerne med de indtegnede Talere.

J. Chr. Møller hævdede, at Garantien her ikke kunde sammenlignes med Garantien for Musikhuset, idet Garanterne her hæftede solidarisk for Beløbet, og Pengene blev stillet til Raadighed straks. Grunden derude blev ikke givet bort, den vedblev at være Byens

ligesom ved Stadion, og Byraadet fik rimeligvis Hovedindflydelse paa Foretagendet. Man havde ikke regnet med mere i Anlægsomkostninger end de 100000 Kr.; Stadsgartnerens Beregning var ganske vist paa 120000 Kr., men det var regnet meget rigeligt. Dr. Brammer kritiserede naturligvis Planen, men han burde vente dermed, indtil den forelaa færdig, og hvad hans Kritik af det økonomiske angik, saa plejede han ellers ikke at se saa meget paa den Side af Sagen; naar Anlægsudgiften ikke skulde betales af Aarhus Kommune, men af private Borgere, var der ingen Grund til at forfærdes over Udgiften. Et Monument vilde naturligvis koste mere end 50000 Kr., men Taleren var ogsaa overbevist om, at der kom flere Penge ind til dette, uden at Aarhus By kom til at betale dem. Men selv om Byen ogsaa skulde give en mindre Sum til et saadant Monument, kunde Pengene være daarligere anvendt. Det var rigtigt, at Universitetet ofte blev nævnt, men denne Sag var ogsaa saa at sige paa Byens Program, og blev der ikke gjort noget særligt for at faa det hertil, kunde man vist let blive fri derfor. Angaaende Tanken om at bygge paa disse Grunde, saa havde vist hverken den saakaldte Overklasse eller Arbejderne Raad dertil, og det var vel ikke Meningen straks at gaa til høj Bebyggelse paa den Plads. Taleren kunde, som Sagen nu laa, gaa med til Hr. H. P. Christensens Forslag om at betragte dette som en 1. Behandling, men i saa Fald maatte 2. Behandling komme i næste Byraadsmøde, for Sagen kunde ikke trækkes længere ud.

J. Perregaard fraraadede at tænke paa høj Bebyggelse saa langt fra Byen, for der vilde Folk næppe flytte ud, hvis de ikke kunde faa deres eget Hus med Have.

Kjeld Sørensen var ikke i Tvivl om, at hvis et andet Udvalg var kommen med den Plan, havde Fabrikant Møller haft store Betænkeligheder derved. Taleren ønskede bestemt Svar paa, hvor meget det vilde koste at anlægge Parken, og hvad den aarlige Vedligeholdelse vil koste Kommunen.

J. Chr. Møller troede ikke, at Anlægget vilde koste mere end de 100000 Kr., der var stillet til Raadighed fra privat Side. Udgiften til Vedligeholdelse beroede paa, hvordan man vilde vedligeholde Parken, for ved Vedligeholdelse kunde forstaas mange Ting; men dette Spørgsmaal skulde senere drøftes. Der havde været Tale om 6-7000 Kr., men Taleren havde ikke megen Forstand paa den Side af Sagen.

M. Brammer havde ikke faaet Svar paa forskellige Spørgsmaal. I Foraaret krævede Fabrikant Møller en Forsamlingssal til 70000 Kr.; men den omtaltes slet ikke nu. (J. Chr. Møller: Den er opgivet!). Fabrikant Møller havde et mærkeligt Syn paa de Beregninger,

Kommunens Embedsmænd foretog. Ved sidste Møde forhøjede han et Overslag fra 500000 Kr. til 700000 Kr., og her reducerede han et andet fra 120000 Kr. 100000 Kr. Men Resultatet af denne Plan blev, at Kommunens fattige Skatteydere kom til at betale Vedligeholdelsen af Parken, og det maatte forbavse, at for Eks. Hr. H. P. Christensen ikke kunde indse dette.

Formanden bemærkede, at Overslaget over Musikhuset var paa 500000 Kr. + 100000 Kr. til Inventar; men naar Pengene skulde laanes, vilde det med Kurstab blive ca. 700000 Kr. - Taleren vilde nu lade stemme om Sagens Overgang til 2. Behandling.

Sagens Overgang til 2. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 5.

Uddrag fra byrådsmødet den 9. oktober 1924 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 156-1924)

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Anlæg af Mindeparken - 2. Behandling.

M. Brammer var klar over, at det ikke nyttede at tale imod Planen, naar Byraadets Flertal havde taget Parti for uden videre at afstaa dette Areal; men der var dog visse Sider ved Projektet, som trængte til at belyses. Man maatte først kende de nærmere Betingelser for Overdragelsen, og hvorvidt Byen opgav sin Ejendomsret til Jorden, for det var at forringe Byens Aktiver. Der var heller ingen Klarhed over, hvem Driften af Parken skal paahvile. Fabrikant Møller anslog ved sidste Møde Bekostningen herved til 7000 Kr. aarlig; men Taleren havde bragt i Erfaring, at dette Beløb ikke nær vilde slaa til, men at Udgiften vilde blive 15- 20000 Kr. aarlig. Det var en stor Byrde at lægge paa Kommunen, som ikke havde nogen som helst Interesse af en Park paa dette Sted. Marken derude var smuk i Forvejen, og Folk som søgte saa langt ud fra Byen, tog i Skoven og ikke i Parken. Parken kunde heller ikke trække Turister hertil; det kunde derimod et smukt Mindesmærke, men til et saadant behøvedes ingen Park, og de 50000 Kr. til et Mindesmærke var heller ikke tilstrækkelige. Dertil kom, at hvis Parken blev anlagt efter den foreliggende Plan, vilde den forstyrre de projekterede Færdselsveje fra Byen mod Syd. Af disse Grunde fandt Taleren det rigtigst at udsætte Sagen . og undersøge de nævnte Spørgsmaal. Der var vel ikke Udsigt til, at Byraadet vilde gaa med dertil, men Taleren havde alligevel fremsat disse

Udtalelser, for at Byens Borgere kunde se, at der dog var nogen i Byraadet, der havde tænkt paa disse Ting.

Formanden svarede hertil, at der ikke var vedtaget nogen Plan over Færdselsvejene derude, og ved Anlæggelse af Parken vilde der blive taget al mulig Hensyn til de fremtidige Færdselsveje. Der skulde udarbejdes Statutter for Parkens Styrelse, som skulde godkendes af Byraadet, og indtil det skete, var Sagen ikke fuldt afgjort og Arealet ikke endelig overdraget til Mindeparken.

Kjeld Sørensen erklærede, at Dr. Braminer ikke stod alene med sin Opfattelse af dette Spørgsmaal, idét 4 andre af Byraadets Medlemmer var enige med ham deri; men naar de øvrige Medlemmer var stemt for Planen, var det vel haabløst at forsøge at hindre den. Sagen hastede næppe mere end mange andre Sager; havde det drejet sig om Boligbyggeri, kunde man bedre have forstaaet det; men her nøjedes man med at overveje og gjorde ikke noget. Sagen var ikke oplyst; Planen var vidt forskellig fra de Oplysninger, Fabrikant Møller havde givet i Foraaret, og hans Beregning af den aarlige Udgift til Vedligeholdelse var altfor lav, naar man tog i Betragtning, at Vennelyst kostede ca. 9000 Kr. og Botanisk Have ca; 18000- Kr. aarlig. Der burde nøjagtige Oplysninger og Beregninger til, før man vedtog' Forslaget

J. Chr. Møller skulde ikke igen komme ind paa en Drøftelse af hele Forholdet, dét blev gjort tilstrækkelig grundigt paa sidste Møde. Kommunen opgav ikke Ejendomsretten til Jorden; den blev stadig tilgængelig for Byens Borgere. Taleren havde ikke nævnt noget bestemt Beløb til Vedligeholdelsen, men blot sagt, at der havde været Tale om 7000 Kr., og det kom ganske an paa, hvordan man vedligeholdt Parken. Stadsgartnerens Projekt til 120000 Kr. var regnet rigeligt, og den paatænkte Forsamlingssal var opgivet. Flere Oplysninger kunde næppe gives i Øjeblikket, men det var ogsaa tilstrækkeligt.

J. Perregaard bemærkede; at man jo ikke kunde vide, hvor meget Sagen hastede, for det var jo ikke afgjort; hvor længe den tilbudte Sum stod til Raadighed. Hr. Kjeld Sørensen havde i de sidste to Møder talt meget om Boligbyggeri, men saavidt Taleren vidste, havde han ikke tidligere i Byraadet foreslaaet noget i den Retning, skønt han som Medlem af Budgetudvalget bedre kunde gøre det end de fleste Medlemmer. Det syntes derfor, at Hr. Kjeld Sørensens Interesse for dette Spørgsmaal var af temmelig ny Dato.

Leonhard Hansen havde samme Standpunkt til Sagen som ved sidste Møde og vilde atter i

Dag stemme imod Forslaget.

Kjeld Sørensen fandt det meget naturligt, at Hr. Perregaard først havde hørt Tale om Boligbyggeri, efter at han var kommen i Byraadet; før den Tid kunde han jo ikke vide, hvad der var drøftet. Taleren var ganske vist Medlem af Budgetudvalget, men havde ikke af den Grund større Adgang til at faa et Forslag vedtaget end andre Medlemmer; men hvis der fra en eller anden Side kom Forslag om at bygge Boliger, vilde Taleren i hvert Fald støtte det. Efter Fabrikant Møllers sidste Udtalelser syntes det, som om man overhovedet ikke havde foretaget nogen Beregning over Vedligeholdelsesudgifterne, og andre Ting var lige saa daarligt oplyste. Man burde derfor udsætte Sagen en Tid, og helst til efter Byraadsvalget, for her var Tale om at binde meget store Værdier.

K. Mousten kunde ikke indse, at man vilde jage denne Sag igennem ; den var drøftet i Byraadet for ½ Aar siden, og den forelaa ikke til endelig Beslutning, før Byraadet havde vedtaget Statutter for Parkens Styrelse. Det var derfor en tom Paastand, at Sagen skulde jages igennem, og Modstanderne af Planen kunde lige saa godt tage et klart Standpunkt og sige, at de ikke vilde have nogen Mindepark. At kræve Sagen udsat og oplyst var blot en Talemaade, som ikke havde noget paa sig.

Formanden bemærkede, at hvad Boligbyggeriet angik, stod det ethvert Medlem frit for at stille Forslag, men Taleren havde aldrig fra Hr. Kjeld Sørensen modtaget noget Forslag i den Retning.

M. Brammer fandt det tilstrækkelig dokumenteret, at Sagen skulde jages igennem, for det foreliggende Forslag var helt forskelligt fra de Forudsætninger, hvorunder Sagen blev nævnt i Foraaret.

J. Chr. Møller hævdede at Sagen netop var meget indgaaende drøftet i Udvalget. Det var rigtigt, at Tallene ikke var de samme som første Gang, men det laa i, at der senere var kommen Forhold frem, som gjorde, at man ikke kunde bygge paa de Løfter, der først var givet. Men et Tilskud paa 150000 Kr. fra privat Side maatte dog kaldes ganske respektabelt.

Indstillingen vedtoges med 14 Stemmer mod 4.

Uddrag fra byrådsmødet den 23. oktober 1924 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

Forslag til Statutter for Marselisborg Mindepark.

Følgende Forslag forelaa:

"Efterat en Kreds af Aarhus Borgere har skænket et Beløb af 100000 Kr. til Anlæg af en Mindepark paa Marselisborg Mark og yderligere tildels ved Bidrag andetsteds fra har tilvejebragt et Beløb paa 50000 Kr. til Anvendelse ved Parkens Udsmykning med Mindesmærker og lignende, har Repræsentanter for Bidragyderne i Forening med Aarhus Byraad vedtaget nedenstaaende Bestemmelser som

Statutter for Marselisborg Mindepark.

1.

Mindeparken anlægges paa de af Aarhus Byraad nærmere anviste ca. 30 Tdr. Land mellem Vejen fra Friheden til Frederikshøj og Strandvejen i Forbindelse med den Syd for Arealet liggende lille Skov, Teglværksskoven.

Byraadet forbeholder sig Ret til om fornødent at inddrage af Parkens Areal til Udvidelse af de Parken omgivende Veje, ligesom eventuelt at føre en Fortsættelse af N. W. Gadesvej gennem Parken.

2.

Aarhus Kommune bekoster Anlæggelsen og Indretningen af Parken som Arboretum med smukke Plæner, Buske og Træer i Overenstemmelse med Tegninger og Planer, der approberes af Aarhus Byraad og den nedsatte Komité. Arbejderne herved paabegyndes Efteraaret 1924 og skal saavidt muligt være tilendebragt i Løbet af 1925.

3.

Aarhus Byraad indgaar paa Aarhus Kommunes Vegne paa at bevare og vedligeholde Parken som Mindepark og Arboretum, men skulde efter 20 Aars Forløb disse Formaal med Parken ikke være naaet, skal Byraadet være beføjet til at træffe Bestemmelse om anden Anvendelse af Parken.

Vedligeholdelsen skal ske saaledes, at Parken stedse kan være en Pryd for Aarhus.

Paa Parkens Areal kan der ikke opføres Bygninger, Telte o. lign. Herfra undtages dog

Bygninger, som er nødvendige til Parkens Formaal.

4.

Den saaledes fredlyste Plads anvendes til Opstilling af Mindesmærker for Danske, der i det fremmede har gjort sig fortjent af deres Fædreland, samt for de i Verdenskrigen faldne Danske

5.

Parken skal være tilgængelig for alle og enhver i Overensstemmelse med de herom nærmere givne Ordensforskrifter.

Parken benyttes til Afholdelse af Sammenkomster for Danmarks udvandrede Sønner, naar disse stævner til Møde for at besøge deres Hjemstavn.

Dog kan Parken ogsaa benyttes til andre Stævner efter Vedtagelse i hvert enkelt Tilfælde af Bestyrelsen.

6.

Parkens Ledelse bestaar af:

a) Repræsentantskabet.

b) Bestyrelsen.

7.

Repræsentantskabet bestaar af 12 Medlemmer, hvoraf 5 vælges af Aarhus Byraad efter Forholdstal blandt Byraadets Medlemmer, medens de øvrige 7 vælges uden for Byraadet, første Gang af den nedsatte Komité og derefter inden hver Valgperiodes Udløb af det samlede Repræsentantskab efter Indstilling af de udenfor Byraadet valgte Medlemmer. Af de udenfor Byraadet valgte skal stedse mindst 4 være bosiddende i Aarhus. De byraadsvalgte vælges for den paagældende Byraadsperiode, og de øvrige Medlemmer for 4 Aar ad Gangen. Genvalg kan finde Sted. Bliver nogen Plads ledig i Valgperiodens Løb, foretages inden en Maaned Suppleringsvalg for den tilbageværende Tid.

Efter samme Regler og samtidig med Valget af Repræsentantskabsmedlemmer vælges for hvert Medlem en personlig Suppleant, der tiltræder, naar Medlemmet er forhindret i at møde.

Repræsentantskabet vælger selv sin Formand og Næstformand, der begge skal være

bosiddende i Aarhus.

Repræsentantskabet fører Overtilsynet med og har Overledelsen af Parken. Det bestemmer Forretningsordenen for saavel Repræsentantskabet som Bestyrelsen.

Ved Afstemning har hvert Medlem 1 Stemme. Almindelig Stemmeftertal er tilstrækkelig til Afgørelse af Sagerne. Dog er ingen Beslutning gyldig, hvis Flertallet af de i Afstemningen deltagende af Aarhus Byraad valgte Medlemmer stemmer derimod. I saadant Tilfælde har Repræsentantskabet Ret til at æske Byraadets Afgørelse af Spørgsmaalet.

8.

Bestyrelsen bestaar af 6 Medlemmer, der vælges af Repræsentantskabet blandt dets Medlemmer, idet dog 3 af Bestyrelsens Medlemmer skal vælges blandt de af Byraadet valgte Repræsentanter fordelt efter Forholdstal. Valget gælder for 4 Aar ad Gangen. Genvalg kan finde Sted. Alle Bestyrelsens Medlemmer skal være bosiddende i Aarhus. Bliver nogen Plads ledig i Valgperiodens Løb, foretages inden en Maaned Suppleringsvalg for den tilbageværende Tid.

Efter samme Regler og samtidig med Valget af Bestyrelsesmedlemmer vælges for hvert Medlem en personlig Suppleant, der tiltræder, naar Medlemmet er forhindret i at møde.

Bestyrelsen vælger selv sin Formand og Næstformand.

Indenfor de ved Forretningsordenen og Budgettet afstukne Grænser har Bestyrelsen fri Ledelse af Parkens Anliggender og træffer derfor nærmere Bestemmelser vedrørende Parkens Indretning, Vedligeholdelse og Brug samt vedrørende Mindesmærkerne og disses Anbringelse. Alle Beslutninger tages ved Stemmeftertal, idet hvert Medlem kun har een Stemme. Enhver for Bestyrelsen foreliggende Sag skal dog paa Forlangende af mindst 2 af Bestyrelsens Medlemmer henvises til Repræsentantskabet, hvor da Spørgsmaalet behandles i Overensstemmelse med Bestemmelserne i § 7.

Det aarlige Budget med Arbejdsplan skal forelægges Aarhus Byraad til Godkendelse saa betids, at Udgifterne til Parken kan blive optaget paa Byens Budget for det paagældende Aar".

J. Chr. Møller forelagde Sagen. De foreslaaede Statutter var fremgaaet ved Forhandling mellem Komitéen og Byraadsudvalget, og det havde været et vanskeligt Arbejde at naa til Enighed. Som Forslaget nu forelaa, kunde Byraadet sikkert være tilfreds dermed, idet dets

Indflydelse var sikret ved forskellige Bestemmelser. Efter § 3 fik Byraadet Myndighed til at disponere over Arealet, saafremt man ikke naaede de Formaal, der var tænkt med Parken. Ifølge § 7 vælger Byraadet af Repræsentantskabets 12 Medlemmer de 5, medens Bidragyderne vælger 7, og i § 8 fastsættes, at af Bestyrelsens 6 Medlemmer skal de 3 vælges blandt de af Byraadet valgte Repræsentanter. Men tillige indeholdt § 7 den Bestemmelse, at ingen Beslutning kan tages, hvis Flertallet af de af Byraadet valgte Medlemmer stemmer derimod, og at et saadant Spørgsmaal derefter kan henvises til Byraadets Afgørelse. Denne Bestemmelse gjaldt dog selvfølgelig ikke ved Valgene, idet Repræsentantskabet og Bestyrelsen i alle Tilfælde valgtes som foreskrevet i §§ 7 og 8. Med disse Bemærkninger vilde Taleren anbefale at vedtage Forslaget, som det forelaa.

Leonhard Hansen udtalte, at naar man endelig skulde have en Mindepark, maatte man vist sige, at Statutterne var lavet saa betryggende, at Byraadet kunde være tilfreds dermed. Taleren vilde henstille til Bestyrelsen, at man ved Arbejdet med Indretningen af Arboretum tager Skovrideren med paa Raad, Man havde benyttet Stadsgartneren og en københavnsk Havearkitekt, men Skovrideren var paa dette Omraade den mest sagkyndige og forstmæssig set en overordentlig dygtig Mand, hvorfor man burde benytte sig af hans Hjælp.

J. Chr. Møller svarede, at der allerede i Udvalget havde været Tale derom, og man var enige om til den Tid at bede Skovrideren være behjælpelig med Anlæg af Arboretum.

Indstillingen vedtoges.

Valg af Medlemmer til Repræsentantskabet for Mindeparken.

Efter at Mødet var suspenderet, mens Grupperne forhandlede særskilt herom, valgtes følgende: Borgmesteren, Suppleant K. Mousten, H. P. Christensen, Suppleant M. C. Falk. M. Simonsen, Suppleant Leonhard Hansen.

J Chr. Møller, Suppleant P. Petersen. Andr. Christensen, Suppleant Niels Barnow.

Uddrag fra byrådsmødet den 30. oktober 1924 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 156-1924)

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Godkendelse af Planen for

Mindeparkens Anlæg.

Formanden henviste til den foreliggende Plan over Parken, som Komitéen havde godkendt, men ifølge Statutter skulde den ogsaa have Byraadets Godkendelse. Det vilde maaske være rigtigst at tilføje, at Parkens Veje, hvor de staar i Forbindelse med de kommunale Veje udenfor Parken, skal rette sig efter Højderne af disse.

Indstillingen vedtoges under Forudsætning af, at Parkvejenes Tilslutning til de eksisterende Veje udenfor Parken foregaar i disses Kotehøjde.

